

SOTSIAALKINDLUSTUSAMET

KÄSKKIRI

05.12.2025 nr 187

Täienduskoolituse õppekava kinnitamine

Täiskasvanute koolituse seaduse § 9 lõike 2, Sotsiaalkaitseministri 30.01.2019 määruse nr 2 „Sotsiaalkindlustusameti põhimäärus” § 10 lõike 1 punkti 17 ning Sotsiaalkindlustusameti peadirektori 25.06.2025 käskkirja nr 112 „Sotsiaalkindlustusameti täienduskoolitusasutuse õppekorralduse alused ja tegevuse kvaliteedi tagamise alused” lisa 1 punkti 1.5 alusel

Kinnitan Sotsiaalkindlustusameti täienduskoolituse „Laste ja noorte kahjustav seksuaalkäitumine” õppekava vastavalt lisale.

Käskkiri jõustub allakirjutamisest.

(allkirjastatud digitaalselt)

Maret Maripuu
peadirektor

Õppekava nimetus	Laste ja noorte kahjustav seksuaalkäitumine	
Õppekavarühm	Sotsiaaltöö ja nõustamine	
Õppekava koostamise alus	Lastekaitseseadus § 15 (6 ¹), § 17 (3)	
Õppekeel	Eesti keel	
Õppe eesmärk	Koolituse tulemusena eristab osaleja eakohast, sobimatut, probleemset ja kahjustavat seksuaalkäitumist, omab ülevaadet seksuaalkäitumise hindamise meetoditest ning oskab sekkuda kahjustava seksuaalkäitumise juhtumitesse last ja noort austaval viisil.	
Sihtgrupp	Lastemaja spetsialistid, lastekaitsetöötajad, psühholoogid, psühhiaatrid, terapeudid, kohtuarstid jt tervishoiuspetsialistid, juhtumikorraldajad, sotsiaaltöötajad, sotsiaalpedagoogid, prokurörid, kriminaalhooldusametnikud, lastekaitsegrupi uurijad ja teised spetsialistid, kes puutuvad oma töös kokku laste ja noortega.	
Osalejate arv (min ja max)	10–15 inimest	
Osalemise eeldus	Isik kuulub sihtgruppi	
Õppe maht ja ülesehitus akadeemilistes tundides	Õppe kogumaht on 16 akadeemilist tundi	
	sh kontaktõppe maht:	16
	sh praktilise töö maht:	0
	sh iseseisva töö maht:	0
Õpiväljundid	<p>Koolituse tulemusena õppija:</p> <ul style="list-style-type: none"> Eristab eakohast, sobimatut, probleemset ja kahjulikku seksuaalkäitumist, arvestades laste ja noorte seksuaalsuse arengulisi eripärasid, ning teab, millised sekkumised toetavad noorte seksuaalarengut ja teiste laste ja noorte turvalisust. Tunneb seksuaalkäitumise hindamise meetodeid ning nende piiranguid ja kasutusvaldkondi. Pakub sobilikke sekkumistaktikaid kahjustava seksuaalkäitumise olukorras. Eristab seksuaalse sättumuse, soolise identiteedi ja seksuaalkäitumisega seotud mõisteid ning käsitleb piiride ületamise teemasid töö kontekstis, kasutades sobilikku sõnavara.	
Sisukirjeldus	<p>Koolitus annab osalejatele tervikliku ülevaate laste ja noorte seksuaalkäitumise spektrist, riskidest ning professionaalsetest sekkumisviisidest. Esimene sessioon keskendub turvalise õhkkonna loomisele, eesmärkide seadmisele ja osalejate olemasolevate teadmiste kaardistamisele. Rühmatööde ja paarisharjutuste kaudu värskendatakse arusaama seksuaalsest arengust ning eristatakse normaalset, piireületavat ja kahjustavat seksuaalkäitumist, kasutades Lipusüsteemi ja murebaromeetri põhimõtteid.</p> <p>Teine plokk käsitleb soolist ja seksuaalset mitmekesisust. Lühikeste sõnavara- ja keeleharjutuste abil tugevdatakse professionaalset sõnastusoskust ning vaadeldakse, kuidas mitmekesisuse teema on seotud osalejate igapäevase tööga laste ja noortega.</p> <p>Koolitusel antakse ülevaade laste seksuaalkäitumise hindamiseks mõeldud vahenditest: Hacketti skaala, Lipusüsteem, AIM hindamismudel, tuues välja</p>	

	<p>nende praktilised kasutusvaldkonnad ja piirangud. Käsitletakse vestluse ülesehitamist noorega: andmekogumine, riskihindamine, tagasiside andmine ning ohutuse tagamine.</p> <p>Teise päeva fookus on keerukate vestlusolukordade, vanematega koostöö ja asutuste vaheliste menetlus- ning suunamisradade mõtestamisel. Arutletakse riskitegurite, kaitsetegurite, vaimse tervise, intellektiarengu, neuroeripärade ja tehnoloogiate rolli üle seksuaalarengus ja seksuaalkäitumises.</p>
Õpisündmuse teemad	<p>Koolitusel läbitakse järgmised teemad:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Seksuaalkäitumise vormid; • Seksuaalne sättumus ja sooline identiteet; • Seksuaalne fetišism; • Piiride käsitlemine laste ja noorte seksuaalsuse puhul; • Laste ja noorte kahjustava seksuaalkäitumisega kaasnevad (vaimse tervise) probleemid ja riskid ning (vaimse tervise) probleemid, millega võib kaasneda kahjustav seksuaalkäitumine; • Kahjustavale seksuaalkäitumisele reageerimine; • Vahendid kahjustava seksuaalkäitumise hindamiseks; • Turvalise ruumi loomine, eesmärkide seadmine ja usaldusliku suhtluse alustamine; • Tõhusad suhtlusoskused ja keeruliste vestlusolukordade juhtimine laste, noorte ja vanematega; • Asutuste vaheline koostöö ja menetlus- ning suunamisrajad kahjustava seksuaalkäitumise juhtumites; • Eetika, professionaalsed piirid ja spetsialisti enesehoid; • Tugiteenuste, sekkumiste ja jätkutegevuste planeerimine.
Õppemeetodid	<ul style="list-style-type: none"> • Interaktiivsed lühiloengud: varasematele teadmistele toetuvad miniloengud (15 min plokid), mille järel mikroharjutused või mikroarutelud (2–3 küsimust); • Juhtumipõhised grupitööd: lihtsustatud elulised juhtumid, järk-järguline analüüs (märkamise-riskihindamine-reageerimiskava); • Rollimängud: struktuursed vestlusraamid (lapsega, vanemaga, meeskonnaga); • Arutelud: „mõtlemispaaris-ringis“, minirühmad, kokkuvõtted; rõhk rakendatavusel oma töös; • Näitematerjal: videoklipid/skriptid eakohasest vs kahjustavast käitumisest; lipusüsteemi näitekaardid; • Refleksioon: millised õpiväljundid on saavutatud, mida saab oma töös kasutada.
Õppekeskkonna kirjeldus	<p>Koolitus toimub kontaktõppena kahe järjestikuse päeva kaupa tööpäevadel, õppetöös sobivate tingimustega ruumis.</p> <p>Koolitusruumi suurus ja planeering võimaldab osalejatel ja koolitajal vabalt ringi liikuda ning jaguneda rühmadesse (rühmatöö ja ühistegevus).</p> <p>Koolitusruumis on olemas esitlustehnika (Data projektor kaabli ja HDMI ühendusega, ekraan, kõlarid), püsiv internetiühendus, pabertahvel, paberid, pastakad, markerid ning rühmatööde seinale kinnitamise võimalus ja vahendid.</p> <p>Koolitusruumis on olemas joogivesi. Koolitusruumis või selle vahetus läheduses on kohvipausi võimalus.</p> <p>Osalejaid informeeritakse parkimiskorraldusest e-posti teel enne koolituse toimumist.</p>
Iseseisev töö	Puudub

Õppematerjalide loend	<ul style="list-style-type: none"> Eesti Tervise ja Heaolu Instituut (n.d.). Laste ja noorte seksuaalkäitumise hindamine Lipusüsteemi meetodil. Koolitajate slaidid Kriminaalpoliitika. (2016). Laste ja noorte seksuaalkäitumise murebaromeeter Sotsiaalkindlustusamet. (2024). Sensoa lipusüsteem The Genderbread Person v4. (2018). “The Genderbread Person version 4” It's Pronounced Metrosexual <p>Kõik kohustuslikud materjalid tehakse osalejatele kättesaadavaks digitaalselt.</p>															
Õppe lõpetamise tingimused, sh hindamismeetodid ja hindamiskriteeriumid	<p>Koolituse lõpetamise tingimuseks on osalemine kontaktõppepäeval 100% ulatuses. Õpiväljundid on saavutatud, kui õppija on läbinud hindamise vastavalt hindamiskriteeriumidele:</p> <table><tr><th>Õpiväljund</th><th>Hindamismeetod</th><th>Hindamiskriteerium</th></tr><tr><td>Eristab eakohast, sobimatut, probleemset ja kahjulikku seksuaalkäitumist, arvestades laste ja noorte seksuaalsuse arengulisi eripärasid ning teab, millised sekkumised toetavad noorte seksuaalarengut ja teiste laste ja noorte turvalisust.</td><td>Rühmatöö ja arutelu (kategoriseerimisülesanne)</td><td>Eristab erinevaid seksuaalkäitumise kategooriaid korrektselt. Põhjendab, miks käitumine kuulub teatud kategooriasse. Toob välja sobivad sekkumis- ja turvalisusmeetmed.</td></tr><tr><td>Tunneb seksuaalkäitumise hindamise meetodeid ning nende piiranguid ja kasutusvaldkondi.</td><td>Valikvastustega test koolituse alguses ja lõpus</td><td>Lõputesti tulemus on 30–50% kõrgem kui koolituse alguses sooritatud testi tulemus.</td></tr><tr><td>Pakub sobilikke sekkumistaktikaid kahjustava seksuaalkäitumise olukorras.</td><td>Juhtumianalüüsid (väikesed rühmad)</td><td>Toob välja kahjuliku käitumise riskitegurid ja põhjused. Seostab käitumist lapse vaimse tervise ja keskkonnateguritega. Kaardistab selgelt kaitsetegurid ja pakub realistlikke sekkumistaktikaid.</td></tr><tr><td>Eristab seksuaalse sättumuse, soolise identiteedi ja seksuaalkäitumisega seotud mõisteid ning käsitleb piiride ületamise teemasid</td><td>Interaktiivne test</td><td>Valib sobiva ja austava terminoloogia. Eristab mõisteid: sooline identiteet, sättumus, rollid, käitumine. Kasutab</td></tr></table>	Õpiväljund	Hindamismeetod	Hindamiskriteerium	Eristab eakohast, sobimatut, probleemset ja kahjulikku seksuaalkäitumist, arvestades laste ja noorte seksuaalsuse arengulisi eripärasid ning teab, millised sekkumised toetavad noorte seksuaalarengut ja teiste laste ja noorte turvalisust.	Rühmatöö ja arutelu (kategoriseerimisülesanne)	Eristab erinevaid seksuaalkäitumise kategooriaid korrektselt. Põhjendab, miks käitumine kuulub teatud kategooriasse. Toob välja sobivad sekkumis- ja turvalisusmeetmed.	Tunneb seksuaalkäitumise hindamise meetodeid ning nende piiranguid ja kasutusvaldkondi.	Valikvastustega test koolituse alguses ja lõpus	Lõputesti tulemus on 30–50% kõrgem kui koolituse alguses sooritatud testi tulemus.	Pakub sobilikke sekkumistaktikaid kahjustava seksuaalkäitumise olukorras.	Juhtumianalüüsid (väikesed rühmad)	Toob välja kahjuliku käitumise riskitegurid ja põhjused. Seostab käitumist lapse vaimse tervise ja keskkonnateguritega. Kaardistab selgelt kaitsetegurid ja pakub realistlikke sekkumistaktikaid.	Eristab seksuaalse sättumuse, soolise identiteedi ja seksuaalkäitumisega seotud mõisteid ning käsitleb piiride ületamise teemasid	Interaktiivne test	Valib sobiva ja austava terminoloogia. Eristab mõisteid: sooline identiteet, sättumus, rollid, käitumine. Kasutab
Õpiväljund	Hindamismeetod	Hindamiskriteerium														
Eristab eakohast, sobimatut, probleemset ja kahjulikku seksuaalkäitumist, arvestades laste ja noorte seksuaalsuse arengulisi eripärasid ning teab, millised sekkumised toetavad noorte seksuaalarengut ja teiste laste ja noorte turvalisust.	Rühmatöö ja arutelu (kategoriseerimisülesanne)	Eristab erinevaid seksuaalkäitumise kategooriaid korrektselt. Põhjendab, miks käitumine kuulub teatud kategooriasse. Toob välja sobivad sekkumis- ja turvalisusmeetmed.														
Tunneb seksuaalkäitumise hindamise meetodeid ning nende piiranguid ja kasutusvaldkondi.	Valikvastustega test koolituse alguses ja lõpus	Lõputesti tulemus on 30–50% kõrgem kui koolituse alguses sooritatud testi tulemus.														
Pakub sobilikke sekkumistaktikaid kahjustava seksuaalkäitumise olukorras.	Juhtumianalüüsid (väikesed rühmad)	Toob välja kahjuliku käitumise riskitegurid ja põhjused. Seostab käitumist lapse vaimse tervise ja keskkonnateguritega. Kaardistab selgelt kaitsetegurid ja pakub realistlikke sekkumistaktikaid.														
Eristab seksuaalse sättumuse, soolise identiteedi ja seksuaalkäitumisega seotud mõisteid ning käsitleb piiride ületamise teemasid	Interaktiivne test	Valib sobiva ja austava terminoloogia. Eristab mõisteid: sooline identiteet, sättumus, rollid, käitumine. Kasutab														

	töö kontekstis, kasutades sobilikku sõnavara.		selget ja kontekstitundlikku sõnavara.
Õppe läbimisel väljastatav dokument (tunnistus või tõend)	Tunnistus väljastatakse õppijale, kes vastab õppe lõpetamise tingimustele ning on saavutanud õpiväljundid.		
Koolitaja kompetentsust tagava kvalifikatsiooni või õpi- ja töökogemuse kirjeldus	Koolitajal on kõrgharidus (vähemalt magistrikraad või sellega võrdsustatud haridustase) ja praktiline töökogemus arsti/psühhiaatri, (kliinilise) psühholoogi, vaimse tervise õe või seksuoloogina laste ja noortega, kellel esineb probleemset, väärkohtlevat või vägivaldset seksuaalkäitumist, käitumis-, arengu- või meeleoluhäireid. Koolitaja omab praktilist töökogemust eeltoodud sihtgrupiga vähemalt 3 aastat viimase 5 aasta jooksul. Koolitajal on täiskasvanute koolitaja kompetentsid.		
Õppekava kinnitamise aeg	Detsember 2025		